

Dr Krystyna Grzelak (1934-2023)



Doktor Krystyna Grzelak urodziła się w Warszawie w roku 1934. Tu w wieku 10 lat przeżyła Powstanie Warszawskie w dzielnicy Wola, skąd wraz z rodziną została wypędzona do obozu przejściowego w Pruszkowie. Po wojnie powróciła do Warszawy, którą umiłowała. Tu mieszkała, uczyła się, studiowała, pracowała (dojeżdżała do Radzikowa) i zajmowała działalnością społeczną. Tu spędziła całe swoje życie.

Po ukończeniu XVI Liceum Ogólnokształcącego im. Stefanii Sempołowskiej, studiowała biologię, a następnie na SGGW w Katedrze Hodowli Roślin i Nasiennictwa pod kierunkiem prof. dr Jadwigi Lekczyńskiej wykonała pracę magisterską dotyczącą oceny wartości siewnej nasion. W roku 1955 podjęła pracę w Instytucie Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. Była jednym z pierwszych pracowników Zakładu Metodyki Oceny Nasion, kierowanym przez wiele lat przez mgr Stanisławę Świrską. Doktor Krystyna Grzelak początkowo pracowała na stanowisku asystenta, potem adiunkta, pełniła funkcje Kierownika Pracowni Zdrowotności Nasion oraz Kierownika Zakładu.

W 1975 roku dr Krystyna Grzelak obroniła pracę doktorską pod kierunkiem prof. Stanisława Starzyckiego, ówczesnego dyrektora Instytutu pt. „Mikoflora i wartość siewna nasion koniczyny czerwonej (*Trifolium pratense* L.)”. Dysertacja zapoczątkowała cykl badań nad florą grzybową nasion różnych roślin uprawnych i specyfiką biologiczną poszczególnych gatunków grzybów. Koniczyna czerwona należała do Jej ulubionych gatunków roślin i chętnie zadawała zagadkowe pytanie o dziecieliinę wymienioną w Inwokacji w „Panu Tadeuszu” Adama Mickiewicza.

Po uzyskaniu stopnia doktora brała udział w programie badawczym w Seed Laboratory of the Washington State University, Department of Agronomy. W roku 1984 odbyła staż naukowy w tym samym laboratorium u prof. dr Jamesa Maguire’a, gdzie uczestniczyła w badaniach nad biologią nasion pszenicy i soi oraz wykrywaniem patogenów (*Phoma lingam*, *Albugo candida*) przenoszonych przez nasiona.

Prace badawcze prowadzone przez dr Krystynę Grzelak w IHAR dotyczyły zdrowotności nasion roślin strączkowych, występowania grzybów z rodzaju *Ascochyta* na nasionach grochu, zdrowotności nasion zbóż tj. pszenżyta (*Fusarium* spp.), jęczmienia (*Drechslera* spp, *Ustilago nuda*), pszenicy (*Fusarium* spp., *Parastagonospora nodorum*), zdrowotności nasion traw (*Ustilago perennans*) oraz metod wykrywania patogenów przenoszonych przez nasiona. Dr Krystyna Grzelak zastosowała i wprowadziła do krajowych laboratoriów nasiennych metodę doświetlania kultur grzybów promieniami bliskiego

ultrafioletu – NUV, w celu wywołania zarodnikowania i ułatwienia identyfikacji patogenów przenoszonych przez nasiona.

Była współautorką opracowania *Polska bibliografia mikroflory nasion*. Kolejne wydanie tego cennego źródła informacji jest zamieszczone na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego. Opracowanie obejmuje artykuły z lat 1980-2000 opublikowane w kraju, zarówno w czasopiśmie poświęconych fitopatologii, jak i nasiennictwu.

Jako kierownik Zakładu Metodyki Oceny Jakości Materiału Siewnego, prowadziła ogólnokrajowy problem badawczy pt: „Nasiennictwo i Nasionoznawstwo” grupujący tematykę badania nasion ze wszystkich ośrodków naukowych w Polsce.

Dr Krystyna Grzelak należała do Międzynarodowego Związku Oceny Nasion ISTA i była członkiem Komitetu Zdrowotności Nasion. W roku 1985 powierzono Jej zorganizowanie po raz pierwszy w Polsce międzynarodowego seminarium patologii nasion z uczestnikami i wykładowcami z różnych krajów. We współpracy z prof. dr K. Niemyskim tłumaczyła i upowszechniała w kraju *Międzynarodowe Przepisy Oceny Nasion ISTA* dotyczące metodyki oceny wartości siewnej nasion.

Ponadto dr Krystyna Grzelak była współautorką opracowania *Seed pathology and seed health testing in Poland* dotyczącego badań, praktyki i kształcenia w tej dziedzinie. Uczestniczyła w międzynarodowych badaniach dotyczących metod wykrywania grzybów w nasionach, które były koordynowane przez ISTA i FAO. Doktor Krystyna Grzelak była autorką szeregu publikacji na temat metod identyfikacji grzybów patogenicznych w materiale siewnym zbóż, warzyw, buraka cukrowego i pastewnego.

Przez cały czas aktywności zawodowej współpracowała z Polskim Komitetem Normalizacyjnym w zakresie opracowania norm metodycznych i jakościowych dotyczących materiału siewnego roślin rolniczych, warzywnych i kwaciarskich.

Z tytułu sprawowania opieki metodycznej i nadzoru nad krajowymi laboratoriami oceny nasion dr Krystyna Grzelak kierowała organizacją szkoleń dla pracowników stacji oceny nasion i laboratoriów działających przy centralach nasiennych. W tej dziedzinie współpracowała z Inspekcją Nasienną, a szczególnie z dyrektorem Bernardem Michalikiem. Współpraca ta była bardzo owocna dla obu stron.

Dla doktor Krystyny Grzelak szczególnie umiłowaną dziedziną była zdrowotność nasion. W Polskim Towarzystwie Fitopatologicznym założyła Sekcję Chorób Nasion. W ramach działalności Sekcji Chorób Nasion, której była przewodniczącą w latach 1983-1994 organizowała w oddziale warszawskim PTFit. coroczne seminaria dotyczące mikroorganizmów przenoszonych przez nasiona, mikrobioty występującej na nasionach różnych gatunków roślin uprawnych i wykrywania patogenów na nasionach. Ponadto była członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego i pracowała jako sekretarz sekcji mikologicznej. Poza dużą aktywnością zawodową była wyjątkową działaczką społeczną w związkach zawodowych. Za pracę i działalność na rzecz nauki oraz działalność społeczną została odznaczona: Srebrnym Krzyżem Zasługi (1979), Odznaką Zasłużony Działacz Związkowy (1980), Złotym Krzyżem Zasługi (1987).

Po przejściu na emeryturę w 1995 roku podjęła działalność w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy oddział *Stare Miasto*, gdzie założyła *Koło Mazowsze* skupiające emerytów IHAR. W comiesięcznych spotkaniach organizowanych w siedzibie przy Rynku Starego Miasta uczestniczyło wielu byłych pracowników i sympatyków Instytutu. Jako prezes oddziału *Stare Miasto* była m. in. jurorką w konkursie „Warszawa w zieleni i kwiatach”. Za działalność społeczną została odznaczona przez wojewodę mazowieckiego medalem „Pro Mazovia” oraz wieloma dyplomami.

Dr Krystyna Grzelak była osobą wrażliwą, życzliwą i pogodną, zawsze chętną do pomocy zarówno duchowej, jak i fizycznej. Pozostawiła w smutku dwie córki, pięcioro wnuków i dziewięcioro prawnuków.

Swoje wspomnienia dotyczące pracy w Instytucie, opublikowała w Biuletynie IHAR nr 263/2012.